

SZÉCHENYI ISTVÁN
EGYETEM

A projekt címe: *Interprofesszionális szemléletű közösségi szociális munkára felkészítés alternatívái*
Azonosítószám: TAMOP-5.4.4-09/2-C-2009-0006

A közösségfejlesztő folyamatok szervezése, avagy közösség fejlődését ösztönző és támogató folyamatok szervezése modul

TÁMOP-5.5.4-09/2-C-2009-0006 Útitársak projekt

Készítette: Dr. Tóbiás László

2011. június

Tartalom

A.) Címe	4
B.) Alapelvei - nagyon általánosan	4
C.) Céljai - amire válaszokat kíván adni nagyon konkrétan.....	5
D.) Rövid leírása, specifikuma	6
E.) Fejlesztendő kompetenciák szemléletalakítás, értékorientáció	7
F.) Felhasználási területei, lehetőségei.....	7
F.) Kapcsolódása más modulokhoz.....	8
G.) Képzési szintek, formák és időfaktorok	11
H.) Tartalom – logikai rend	11
1. Etikai és felelősségi kérdések.....	11
2. Biztonsági kérdések.....	12
2.1. Minden emberekkel végzett tevékenységben érvényes biztonsági dimenziók:.....	12
2.2. fizikai,.....	12
3. Közösség és életútja a pszichológia szempontjai alapján.....	12
4. A szervezetelmélet néhány fogalma és megállapítása.....	12
5. Közösségfejlesztés irányai.....	13
6. Általános áttekintés a közösségfejlesztő és a fejlesztett közösségek kapcsolata, feladataik elkülönítése, megállapodásuk és annak újrakötése kéréseiről. A közösségfejlesztő munkájának lehetséges indikátorai	13
7. Szükségletfelmérés.....	13
8. Potenciálok felmérése.....	13
9. Szükségletek és potenciálok egybevetése	13
10. Fenntarthatóság vizsgálata minden dimenzióban.....	14
11. Megállapodás a közösség tagjaival	14
12. Megállapodás a közösség tagjai, a fejlesztési folyamatba bevont más közösségek, szervezetek és a közösségfejlesztő között a	14
13. Célorientált projekttervezés alapvető ismeretei.....	14
14. A célrendszer alapján indikátorrendszer és minden érintett vállalásait felölelő cselekvési rendszer kialakítása	14
15. Forrásteremtés – minden erőforrás tekintetében	14
16. Cselekvési terv:	14
17. A fejlesztő lehetséges tevékenységei a közösségfejlesztési folyamatokban	14

A projekt címe: *Interprofesszionális szemléletű közösségi szociális munkára felkészítés alternatívái*
Azonosítószám: TAMOP-5.4.4-09/2-C-2009-0006

18.	A közösségfejlesztési folyamatok értékelése	15
19.	A szerzett tapasztalatok összegzése és tudatosítása	15
20.	A fejlesztési folyamat – a közösség életének – dokumentálása	15
21.	Egynél több ügyű folyamatok tervezése.....	15
22.	A közösségfejlesztő tevékenységének értékelése.....	15
23.	A közösségfejlesztő felelőssége és rossz működései:	15
24.	A közösség, annak tagjai helyett való cselekvés,	15
25.	A közösség manipulálása,	15
26.	Eredménytelenség.	15
I.)	Tanításának előfeltételei: szervezeti keretek, szempontok a tanári felkészüléshez	15
J.)	A diákok tanulási tevékenysége	17
K.)	Tanárok tanulásirányítási módszerei: témák és metodika összefüggései.....	18
L.)	Önellenőrzés: diák és tanár.....	18
M.)	A modul tanulásának várható kimenetei, eredményei.....	18
N.)	Értékelés: tanári, csoportos és önellenőrzés	19
	Források:.....	21

A.) Címe

A közösségfejlesztő folyamatok szervezése, avagy közösség fejlődését ösztönző és támogató folyamatok szervezése

B.) Alapelvei - nagyon általánosan

E modul szerzője elkötelezett az aktív nevelés szemlélete mellett, ezért meggyőződése, hogy a személyiség és a személyiségek alkotta közösség is önmaga fejlődik. Nem fejleszhető külső erő által, csak ösztönözhető és támogatható fejlődése. Nem tárgya fejlesztő folyamatoknak, hanem alanya saját életének, aminek egy vetülete egyes képességek, potenciálok dimenziójában a fejlődés. Tisztázó beszélgetések minden bizonnyal oda vezetnének, hogy a közösségfejlesztés szakembereinek nem nagyon különbözik ettől a szemlélete, csak a közkeletűen használt fogalmak az angolból való magyarítás és a nyelv gazdaságosságra törekvő, tömörítő sajátosságai miatt éppen ezt a szemléleti alapvetést nem közvetítik egyes fogalmak. Szerencsés és szükséges lenne ezt a tisztázó diskurzust lefolytatni és minden jelentéselemet tartalmazó fogalmak használatában megállapodni, de ezt nem ehelyütt fogjuk kezdeményezni. Itt csak rögzítjük álláspontunkat, s azt, hogy a közkeletű szakmai kifejezéseket fogjuk használni, de az előzőekben leírt értelmezéssel.

Ebben a modulban közösségfejlesztésnek tekintünk minden tudatos tevékenységet, amit akár a közösség tagjai, esetleg éppen csak közösségre vágyó személyek, akár támogató szakemberek kezdeményeznek vagy végeznek egy adott közösség létrehozása és fejlesztése illetve a közösség tagjainak fejlődése érdekében. Minthogy szakmai képzésekhez dolgoztuk ki a modult, a közösségfejlesztő szakembert állítjuk a középpontba. Nyilvánvaló, hogy más felkészültséget, önreflexiót tételezünk fel a szakemberről, mint akár közösség egy tagjáról, akár belső vezetői csoportjáról. Így a modul anyaga csak orientáló a közösség tagja, belső vezetője által kezdeményezett és megvalósított fejlesztői tevékenységekre. A modul tematikájába felvettünk egy részt, ami a közösség tagja, belső vezetője fejlesztő tevékenységei szakember által történő támogatása kérdéseivel foglalkozik. A modulból kialakítható képzés közösségek tagjai, belső vezetői képzéséhez is, ilyen képzés esetén nagyon pontosan fel kell mérni a potenciális résztvevők szükségleteit, igényeit és kompetenciáit, s a lehető legpontosabban azokhoz igazított programot kell kialakítani.

A közösség – és benne tagjai – fejlődése érdekében kezdeményezett tevékenységekért kezdeményezőjük minden esetben felelősséggel tartozik. A felelősségvállalás kiterjed az etikai és a biztonsági kérdésekre is.

A közösségfejlesztő szakember és a közösség illetve tagjainak viszonya nem statikus. Együttműködésükről megállapodást kell kötniük, amely közös munkájuk céljait, kereteit, lépéseit rögzíti, és tartalmazza azt is, hogy mikor és milyen módon tárgyalják újra

megállapodásukat. Háromoldalú, mindenki számára átlátható megállapodást kell kötni, amennyiben a közösségfejlesztő szakember valamilyen szervezet (pl. valamilyen állami, önkormányzati szerv vagy magánadományozó) megbízása alapján dolgozik a közösséggel.

A közösségfejlesztési folyamatok fókuszja mindig kettős: egyrészt irányul a közösség egyes tagjai fejlődésére, ebben a tekintetben a közösség a kerete az egyes emberek fejlődésének (közösségekben való fejlődés), másrészt magának a közösségnek a fejlődésére.

A közösségfejlesztő folyamatot minden esetben tanulási folyamatként is értelmezzük. Ezért elengedhetetlen részének tekintjük a tapasztalati tanulást tudatosító tevékenységeket, melyeknek a kompetenciák minden dimenziójára ki kell térniük, azaz az értékekre, attitűdökre, tárgyi ismeretekre, készségekre, képességekre. A tudatosítás megvalósításáért, formájának megválasztásáért, a bevont személyek körének meghatározásáért elsődleges felelősséget a közösségfejlesztő szakember visel. A tudatosításért a közösség egésze illetve belső vezetői olyan módon és mértékben felelősök, ahogyan és amennyire egyéni kompetenciáiknak és a közösségnek a fejlettsége ezt indokolja.

A közösségfejlesztő folyamatokban horizontálisan érvényesíteni kell a fenntarthatóság szempontjait. Érvényes ez a közösségfejlesztésre való képzésekre is: meg kell jelennie önálló témaként, horizontális szemléletként, hangsúlyozva is és magának a képzésnek a tárgyi feltételei formálásában is – pl. úgy, hogy elektronikusan biztosítjuk a segédletet, ugyanilyen formában kérjük a hallgatói munkákat leadni, nem nyomtatunk ki mindent, hogy használatlanul váljon szemétté.

C.) Céljai - amire válaszokat kíván adni nagyon konkrétan

A modul tanításának célja, hogy a hallgatók elkötelezettek és képesek legyenek összetett fejlesztési folyamatok megtervezésére, a felmért szükségletektől indulva, a tevékenység eredményességének értékeléséig és azon is túl, a tanulási folyamatként is értelmezett munka tapasztalatait tudatosítva is. A modulból kialakított konkrét képzések tarthatóak közösségek tagjai, belső és választott vezetők számára is. Amennyiben közösségfejlesztők képzése történik a modulból, a hallgatóknak nem csak arra kell képesnek lenniük, hogy maguk megtervezzenek, vezessenek fejlesztés folyamatokat, de arra is, hogy közösségek tagjait legyenek képesek ösztönözni és támogatni önmaguk és közösségük fejlesztésében.

Célunk, hogy a modulból kialakított képzések hallgatói a szokásosnál tágabb összefüggésrendszerben lássák a szűken értelmezett közösségfejlesztést.

Az etikai alapozás után a résztvevők biztonsága kérdéseivel foglalkozunk, ami a magyar humánképzéseknek nem szokásos tárgya. A tágabb látókör kialakításának érdekében a pszichológia közösségekre illetve a vezetéselmélet szervezetekre vonatkozó néhány

fogalmával és eredményével is megismertetjük a hallgatókat. Utóbbit két okból is fontosnak látjuk. Egyrészt a feladatokon dolgozó közösségekre a vezetéselmélet sok felismerése alkalmazható lenne, függetlenül attól, hogy formalizálódnak-e a közösségek, de a szervezté is való közösségekben, akár egy kicsi egyesületben, alkalmazni is kellene ezeket az ismereteket. Ugyanilyen fontos, hogy a közösségfejlesztés nagyon sokszor egy adott közösségnek a környezetével, más közösségekkel, esetleg intézményekkel, hatalmi szervezetekkel való kapcsolatának, együttműködésének fejlesztését (is) jelenti. Célunk, hogy ezekben a helyzetekben az általunk képzett közösségfejlesztők képesek legyenek meglátni ezeknek a potenciális partnereknek a szervezeti sajátosságait is, az általuk segített közösségek tagjainak, belső vezetőinek is segíteni tudjanak ezek felismerésében illetve az ezekre tekintettel levő eljárások kialakításában.

A közösségfejlesztési folyamatok teljes spektrumát át kívánjuk fogni a modullal. A koherens kép alkotásán túl az is célunk, hogy egyes eszközöket kiszabadítsunk a magyar gyakorlatban rájuk rakódott, célszerű alkalmazásukat gátló, értéküket, értelmüket elhomályosító körülményektől. Mindenekelőtt ilyen a célorientált projekttervezés, ami Magyarországon a pályázati adminisztráció kötelezően elkészítendő részeként jelent meg, s alig valaki tudja, hogy hosszú évtizedek alatt, nagyon sok használó által érlelt, formált és eredményesen alkalmazott eszközzel van szó.

A képzésnek azért célja, hogy a résztvevők tökéletesen tudják közösségek működésének tevékenységeit végezni, mert nekik ennél sokkal többet kell tudniuk a képzés elvégzése után: egy közösséget, annak tagjait segíteni ahhoz, hogy mindezeket a tevékenységeket végezzék. Nem csak cselekedni kell tudni, de nem cselekedni is, hanem a közösséget, annak tagjai támogatni, hogy ők váljanak kompetens cselekvővé. Ez egyrészt magabiztos tudást igényel az adott tevékenységben, másrészt segítői felkészültséget, és biztos mérlegelési képességet: milyen módú és mértékű támogatás járul hozzá a legnagyobb mértékben a közösség és annak tagjainak fejlődéséhez.

D.) Rövid leírása, specifikuma

A közösségfejlesztési folyamat és tevékenységek teljes spektrumának és elemeinek alkalmazói szintű megismertetése, annak alapján felkészültség mindezen folyamatokban fejlesztői támogatás nyújtására. A közreműködők biztonsági szükségleteit, az etikai szempontokat érvényesítő és fenntartható tevékenység végzésére való felkészültség.

E.) Fejlesztendő kompetenciák szemléletalakítás, értékorientáció

Belsővé tett etika érvényesítése a saját és a támogatott tevékenységekben.

Problémahelyzetek sokrétű elemzésének képessége.

Kommunikáció és együttműködés – és annak ösztönzésének és szervezésének képessége – sokszereplős, egyénekből, csoportokból, szervezetekből, intézményekből álló térben.

Tervezőképesség soktényezős helyzetre, sok szereplő közreműködésére.

Facilitálás, közvetítés: technikák és szemlélet ismerete. Saját tapasztalatra alapuló facilitátori illetve közvetítői jártasság csak a modulból kialakított több tárgy, közöttük projektgyakorlat teljesítése révén érhető el.

Manipulációmentesség,

Önreflexió,

Önálló értékelés személyes gyakorlatba építése.

Mindezek tekintetében a fejlesztett közösség és annak tagjainak ösztönzése és támogatása.

Alapvető annak a szemléletnek kialakítása, hogy a közösségfejlesztőnek a közösséget kell támogatnia, nem helyette dönteni és cselekedni.

Elméleti (szociálpszichológiai, vezetéstudományi stb.) ismeretek alkalmazásának képessége társas helyzetekben és elemző, tervező, kidolgozó munkában egyaránt.

F.) Felhasználási területei, lehetőségei

A modul lehetőséget ad

- felsőoktatási kurzusok kialakítására minden képzési szinten,
- akkreditált továbbképzési programok kialakítására,
- különböző célú, hosszúságú, a résztvevők adottságaihoz, szükségleteihez és igényeihez igazodó nem formális képzések kialakítására.

Alkalmazási területek

- felsőoktatás
 - társadalomtudományi képzési terület szociális képzési ág,
 - bölcsészettudományi képzési terület pedagógia és pszichológia képzési ág: andragógia,
 - különböző képzési területek tanárképzései,
 - egyéb képzési ágakon szabadon választható tárgyként.
- ágazati továbbképzési rendszerek
 - gyermekjóléti-szociális,
 - közművelődési,
 - pedagógus.

A projekt címe: *Interprofesszionális szemléletű közösségi szociális munkára felkészítés alternatívái*
Azonosítószám: TAMOP-5.4.4-09/2-C-2009-0006

- nem formális képzési terület
 - a harmadik szektor aktivistáinak alkalmi képzése – különös tekintettel az egészségügyi, szociális, problémás szerhasználattal, közösség szervezéssel, politikai szocializációval foglalkozó szervezetekre.

F.) Kapcsolódása más modulokhoz

Modulok	Jelen modul szempontjából	
	bemeneti kapcsolat	kimeneti kapcsolat
I. közösség és szükségletfelmérés	A szükségletfelmérés mutatja meg, hogy milyen dimenziókban van szükség fejlesztésre. Több modul tartalmát felölelő képzés esetén a szükségletfelmérésről szóló ismereteknek meg kell előzniük jelen modul tanítását. Rövid óraszámú képzés esetén be kell emelni a szükségletfelmérési modul ismereteiből az alapvető ismereteket.	A szükségletfelmérés operacionalizálása során úgy kell tervezni, hogy a kapott eredmények megfeleltethetők legyenek a közösségfejlesztés fókuszainak: tárják fel a közösség egyes tagjainak és egészének fejlődési szükségleteit.
II. modern társadalmak, közösségiség - közösségfejlesztés - civil társadalom - társadalmi nyilvánosság - önkéntesség	-A modul egésze megalapozza a jelen modult.	
III. a segítségnyújtás közösségi formái, módszerei, sorstárssegítés	Közösségi segítségnyújtás és közösségfejlesztés különbségei és találkozásai.	Közösségi segítségnyújtás és közösségfejlesztés különbségei és találkozásai.
IV. helyi társadalom – politika - regionalitás, szolgáltatástervezés, a szociális és erőforrás-problémák feloldására	A humánfejlesztések, benne a közösségfejlesztés helyének felismerése a helyi és regionális politikákban, a szolgáltatástervezésben. A közösségfejlesztés helye (a humán-) erőforrás-problémák feloldásában.	A közösségfejlesztés potenciáljai.
VI. munkaerőpiaci és szociális ismeretek integrációja, foglalkoztatási rehabilitáció, megváltozott munkaképességűek foglalkoztatása, szociális gazdaság	A két modul tárgyai potenciális találkozásainak említése.	A két modul tárgyai potenciális találkozásainak említése.
VII. munkaerőpiaci szolgáltatások interprofesszionális és közösségi szemléletű megközelítése	A két modul tárgyai potenciális találkozásainak említése.	A két modul tárgyai potenciális találkozásainak említése.
VIII. épített és szociális környezet (pl. épületek és közlekedés)	Az épített környezet hatása a szociális	A közösségi funkciókhoz kapcsolódó

akadálymentessége) és a közösség	viszonyokra. Az akadályozó körülmények oldása tudatos térhasználattal.	Elvárások az épített környezettel szemben. Használati elvárások, amennyiben a közösségfejlesztéshez építés is kapcsolódik.
IX. problémafókuszú interprofesszionális közösségi munka gyermek és ifjúsági közösségekkel	Gyerekek és fiatalok által alkotott illetve felnőttekből álló vagy vegyes korösszetételű közösségek és fejlesztésük azonosságai és különbözőségei, ezek kölcsönös inspiráló reflektálása.	Gyerekek és fiatalok által alkotott illetve felnőttekből álló vagy vegyes korösszetételű közösségek és fejlesztésük azonosságai és különbözőségei, ezek kölcsönös inspiráló reflektálása.
X. korszerű életminőség	Az életminőség fejlesztése mint horizontális szempont a közösségfejlesztésben.	Kifejezetten az életminőség fejlesztését célzó közösségek fejlesztése ismeretei.
XI. társadalmi felelősség szociális dimenziói, közösségfejlesztés és gazdaság	A társadalmi felelősségvállalás gondolköre és gyakorlata, mint a közösségfejlesztés potenciális erőforrása. Fenntarthatóság.	A közösségek szükségletei, igényei, eredményei, mint a társadalmi felelősségvállalás konkrét tevékenységei formálói.
XII. a szociális és az emberi jogok és közösségi szociális munka	A méltóság, az emberi és szociális jogok gyakorlása, a jogosultságok érvényesítése, jogkereső és polgárjogi mozgalmak. Több modul anyagából kialakított képzésben a jogi modul mindenképpen alapozó. Kisebb óraszámú közösségfejlesztési képzésbe be kell emelni az emberi és szociális jogi alapvetéseket.	Jelen modul oktatása során létrejövő, megismert konkrét esetek elemzésének lehetősége a jogi modulból kialakított tárgyak oktatásában.

G.) Képzési szintek, formák és időfaktorok

A modulból kialakíthatóak képzések

- felsőoktatásban:
 - felsőfokú szakképzésben,
 - felsőfokú alapképzésben és
 - master szintű képzésben egyaránt,
- a következő formákban:
 - elméleti kurzus – 42-56 (heti 3-4) órás időkeretben,
 - projektgyakorlat – legalább 70 órás (heti 5 órának megfelelő) időkeretben, tömbösítéssel.
- továbbképzési rendszerekben akkreditálva
 - ismeretátadó, -tudatosító tanfolyamok, 30-60 óra időkeretben, lehatárolt résztémában, a résztvevők szükségletei illetve tapasztalatai szerint,
 - körülhatárolt részterülettel foglalkozó tréning (elméleti keret, képességfejlesztő elemek, saját terepen az adottságok, lehetőségek felmérése, tervezés és kipróbálás, tudatosítás) 64 kontaktóra + a résztvevők önálló munkája távoktatási konzultációval,
 - résztvevők gyakorlati tevékenységét reflektáló és fejlesztő műhelyek, körülhatárolt résztémákban, 6 műhelynapon.
- nem formális képzésben
 - elméleti áttekintő kurzus 60 órás időkeretben,
 - körülhatárolt részterülettel foglalkozó tréning, nem kevesebb, mint 20 óra,
 - résztvevők gyakorlati tevékenységét reflektáló és fejlesztő műhelyek, körülhatárolt résztémákban nem kevesebb, mint 3 tréningnap.

H.) Tartalom – logikai rend

1. Etikai és felelősségi kérdések

- 1.1. Közösség egyes tagjai – a közösség – a közösségfejlesztő szakember – a közösségfejlesztő szakembert megbízó (állami, önkormányzati, egyéb) szervezet – szponzor viszonyrendszerének etikai kérdései, és eljárások azok kezelésére.
- 1.2. A közösségfejlesztő szakember különleges szerepe az érdekérvényesítésre irányuló közösségfejlesztésben (közösségszervezésben), különösen konfrontatív technikák (demonstráció, polgárjogi tevékenységek) alkalmazásában.
- 1.3. Közösségfejlesztés és fenntarthatóság

2. Biztonsági kérdések

- 2.1. Minden emberekkel végzett tevékenységben érvényes biztonsági dimenziók:
- 2.2. fizikai,
- 2.3. mentális,
- 2.4. érzelmi.
- 2.5. A közösségfejlesztés sajátossága:
- 2.6. az érintett emberek, szervezetek és tevékenységek jogi biztonsága garantálása követelménye,
- 2.7. különösen konfrontatív technikák alkalmazása esetén.

3. Közösség és életútja a pszichológia szempontjai alapján

- 3.1. definíciók, alapfogalmak
- 3.2. a közösség életútjának szakaszai,
- 3.3. formális és informális szerepek a közösségben,
- 3.4. közösségek rejtett hálózata és felmérése – szociometria,
- 3.5. közösségi kompetenciák kialakulása a szocializáció során – elsődleges, másodlagos, harmadlagos illetve felnőttkori szocializációban,
- 3.6. iskolai közösségek és fejlesztésük
 - 3.6.1. az iskola, mint minden ember életében jelen levő közösségi tapasztalat,
 - 3.6.2. az iskola felelőssége, feladatai, hagyományai a közösségi kompetenciák fejlesztésében,
 - 3.6.3. az iskolai közösségek működési problémái – mint a közösségek általános problémáinak felmutatói,
 - 3.6.4. magyarországi jó gyakorlatok: közösségi iskolák, dán termelőiskola, Kamaszparlament.

4. A szervezetelmélet néhány fogalma és megállapítása

- 4.1. A – piaci, társadalmi-gazdasági, kulturális és természeti – környezet hatásai a szervezetre
- 4.2. Néhány szervezeti forma: lineáris, funkcionális, mátrix
- 4.3. A fejlesztés szervezése, vezetése és hatásai a szervezetre
- 4.4. Ember és szervezet
 - 4.4.1.1. Egyéni viselkedés, motivációi és motiválása
 - 4.4.1.2. Csoportviselkedés
 - 4.4.1.3. Szervezeti kultúra
 - 4.4.1.4. Kommunikáció, informális struktúrák, konfliktusok a szervezetben
 - 4.4.1.5. Hatalom és forrásai
- 4.5. Vezetői funkciók és szerepek
- 4.6. Szervezeti változtatási folyamat stratégiája és néhány kérdése

4.7. Gyakorlati vezetési feladatok

- 4.7.1.1. Stratégiai menedzsment
- 4.7.1.2. Innováció vezetése
- 4.7.1.3. Projektmenedzsment
- 4.7.1.4. Controlling

5. Közösségfejlesztés irányai

- 5.1. a problémával elsődlegesen érintettek közönségén belül: egyes személyekre és/vagy a közösség egészére vonatkozóan,
- 5.2. a problémával elsődlegesen érintettek közönsége és más közösség(ek), szervezet(ek) kapcsolatában,
- 5.3. a közösség tagja vagy belső vezetője által kezdeményezett fejlesztő tevékenység támogatása szakember által.

6. Általános áttekintés a közösségfejlesztő és a fejlesztett közösségek kapcsolata, feladataik elkülönítése, megállapodásuk és annak újrakötése kéréseiről. A közösségfejlesztő munkájának lehetséges indikátorai

7. Szükségletfelmérés¹

8. Potenciálok felmérése

8.1. A problémában illetve kezelésében érintettek számbavétele:

- 8.1.1. jelenleg,
- 8.1.2. egy változtatási folyamat potenciális érintettjei.

8.2. Az egyes érintettek

- 8.2.1. küldetése, céljai, feladatai,
- 8.2.2. működésének jogi keretei,
- 8.2.3. erőforrásai:
 - 8.2.3.1. emberi,
 - 8.2.3.2. tárgyi,
 - 8.2.3.3. anyagi,
 - 8.2.3.4. társadalmi tőkéje,

8.2.4. együttműködési potenciáljai, koalíció-, konzorciumkötési képességei és motivációi a probléma kezelésében.

9. Szükségletek és potenciálok egybevetése

¹ Itt nem tárgyaljuk a szükségletfelmérés kérdéseit, minthogy azzal egy másik modul foglalkozik. Megvalósuló konkrét képzésben szükség lehet annak a modulnak egy részének átemelésére is.

10. Fenntarthatóság vizsgálata minden dimenzióban

11. Megállapodás a közösség tagjaival

- 11.1. a közösségfejlesztés céljáról, célrendszeréről,
- 11.2. a közösségfejlesztő szakember konkrét feladatairól, vállalásairól,
- 11.3. arról, hogy a fejlesztési folyamatba mely más közösségek, szervezetek bevonását látják szükségesnek és a folyamat mely szakaszában, milyen módon látják ezeket a fejlesztésbe meghívhatónak, és mi ebben a feladata a közösségnek, annak egyes tagjainak illetve a közösségfejlesztőnek.

12. Megállapodás a közösség tagjai, a fejlesztési folyamatba bevont más közösségek, szervezetek és a közösségfejlesztő között a

- 12.1. közös célról, célrendszeréről,
- 12.2. az együttműködés formai kérdéseiről.

13. Célorientált projektervezés alapvető ismeretei

14. A célrendszer alapján indikátorrendszer és minden érintett vállalásait felölelő cselekvési rendszer kialakítása

15. Forrásteremtés – minden erőforrás tekintetében

16. Cselekvési terv:

- 16.1. Egyetlen cél kitűzése, egymást követő célok kitűzése, párhuzamos célok kitűzése
- 16.2. Az egyes érintett személyek, szervezetek, intézmények vállalásai
- 16.3. Megállapodás közös tevékenységekről:
 - 16.3.1. egyes érintettek feladatai,
 - 16.3.2. koordináció, szinergia, együttműködési keretek, szabályok, eljárások.

17. A fejlesztő lehetséges tevékenységei a közösségfejlesztési folyamatokban

- 17.1. kapcsolat- és információszervezés, kiemelten is a jogokra, jogosultságokra tekintettel,
- 17.2. önreprezentáció, helyi kommunikáció facilitálása,
- 17.3. közösségi önmegismerés facilitálása,
- 17.4. a közösség és annak tagjainak önbizalom-építésének támogatása,
- 17.5. részvétel ösztönzése,
- 17.6. közösség strukturálódásának, szerepei kialakulásának támogatása,
- 17.7. vezetők és egyéb szerepek betöltőinek (pl. küldöttek, lobbisták) támogatása, az egyes feladatokra való felkészüléstől a képzésig terjedő átfogó spektrumban,

A projekt címe: *Interprofesszionális szemléletű közösségi szociális munkára felkészítés alternatívái*
Azonosítószám: TAMOP-5.4.4-09/2-C-2009-0006

- 17.8. erőforrás-menedzsment támogatása – kezdetben akár maguknak az erőforrásoknak a biztosítása,
- 17.9. kampány megtervezése és lebonyolítása támogatása,
- 17.10. demonstráció, aláírásgyűjtés, tüntetés megszervezése támogatása,
- 17.11. szervezet létrehozásának és működtetésének támogatása,
- 17.12. tervezési, szervezési folyamatok, megállapodások megkötése és megvalósítása támogatása,
- 17.13. helyi nyilvánosság-szervezés ösztönzése és támogatása,
- 17.14. web2 eszközök közösségi munkabéli használata támogatása,
- 17.15. más közösségekkel, szervezetekkel való kapcsolatteremtés, -fenntartás támogatása, közvetítés, konfliktuskezelés támogatása.

18. A közösségfejlesztési folyamatok értékelése

19. A szerzett tapasztalatok összegzése és tudatosítása

- 19.1. a közösség,
- 19.2. annak egyes tagjai,
- 19.3. a közösségfejlesztő számára.

20. A fejlesztési folyamat – a közösség életének – dokumentálása

21. Egynél több ügyű folyamatok tervezése

- 21.1. Tervezési ciklus
- 21.2. Párhuzamos tevékenységek tervezése, szervezése és lebonyolítása
- 21.3. Gördülőtervezés

22. A közösségfejlesztő tevékenységének értékelése

23. A közösségfejlesztő felelőssége és rossz működései:

24. A közösség, annak tagjai helyett való cselekvés,

25. A közösség manipulálása,

26. Eredménytelenség.

I.) Tanításának előfeltételei: szervezeti keretek, szempontok a tanári felkészüléshez

A kérdést alapvetően a felsőoktatás keretében való oktatásra értelmezzük.

Jelen modullal kimondottan és konkrétan közösségfejlesztési tevékenységek végzésére való felkészítés a célunk. Így azoktól várhatunk iránta érdeklődést, akik nem csak megismerni,

érteni akarják az interprofesszionális közösségi munkát, de gyakorolni is. Öröm lenne, ha szakmák széles körének művelői látnák szakmai és egyéni céljaik megvalósításának az interprofesszionális közösségi munkát, de a nem szociális munkás illetve ifjúságsegítő szakokat hallgatók körében végzett szükségletfelmérés eredményei arra mutatnak, hogy jelenleg alacsony fokú a társadalmi tapasztalata az egyetemistáknak, és a társadalmi problémák kezelésében nem nagyon látnak maguknak, szakmájuknak feladatot. Így körükben az interprofesszionális közösségi munka megismertetése lehet az elsődleges cél, hozzá kapcsolódó pozitív attitűd kialakítása. Erre sok más modul sokkal alkalmasabb, mint a jelen modul, mely a gyakorlati közösségfejlesztői munkát hivatott támogatni, a palettában kifejezetten elmélyítő funkciójú, s így támaszkodnia kell más modulokra – mindenekelőtt a szükségletfelméréssel foglalkozóra. Mindebből az következik, hogy ennek a modulnak a tanulásához alapvetően olyan diákok fognak eljutni, akik a szakmájuk keretében látják alkalmazandónak a közösségfejlesztést, így nem ennek a modulnak lesz a közönsége a legtágabb körből építkezően interprofesszionális. Ezek alapján a modul ismereteinek professziók tágabb körében való ismertté tételére csak nagyon átgondolt és pontosan célzott képzési programokkal látunk lehetőséget. A felsőoktatás területén ilyen lehet több szak hallgatói számára a modulból kialakított projektgyakorlat.

A felsőoktatás világán kívül a nem formális képzések körében, speciális és eléggé konkrét területtel foglalkozó, inkább felkészítő jellegű képzések lehetnek vonzóak a modul anyagának megismerésére olyan szakterületek képviselői számára, melyeknek szakmakultúrájának nem eleme közösségfejlesztés.

A modul anyaga nagyon nagy, nincs olyan hallgatói csoport, melynek csak a szélességét átfogó kurzusra lenne szüksége. Így amennyiben a teljes szélesség megismertetése a cél, akkor tantárgycsoport kialakítása ajánlható, mely több félév egymásra épülő tárgyaiból áll, és gyakorlatot is tartalmaz.

Oktatási dilemmát vet fel, hogyan lehet gyakorlati képzést nyújtani úgy, hogy az a közösségfejlesztői tevékenységekre készítsen fel. Legtisztább lehetőségnek mester-tanítvány típusú közös munka és az abból való tanulás kínálkozna, ahol a tanítvány részesévé válik mestere közösségfejlesztő munkájának, és az egész folyamatot a tanítvány tanulási folyamataként is reflektálják, túl azon, hogy a közösségfejlesztési folyamatokat a közösség számára is értelmezik tanulási folyamatként, s kapcsolnak hozzá a tapasztalatokat tudatosító elemeket is. Ennek a fajta tanulásnak sok feltétele hiányzik a jelen Magyarországon, például nagyon kevés közösségfejlesztő projekt fut, ezek nagy részének vezetői magukat sem érzik még magukat tanítómesternek, minden erejüket leköti a közösségre és tagjaira való koncentráció, nem tudják felvállalni hallgató bevonását. A közösségi munka oktatásának támogatásától remélhető változás ezen a téren, de tényleges közösségfejlesztő projektben dolgozó, hallgató vezetésében is gyakorlott mesterek nem a diploma átvételével fognak megszületni nagy számban.

Kisebb óraszámú képzések esetében köztes képzési eszköz lehet magának a képzésben részt vevők csoportjának mint közösségnek a fejlesztésével tapasztalathoz juttatni a csoport tagjait, figyelemmel Limbos (1985) által kötete Animáció az animátorképzés fejezetében írtakra.

A képzésnek mindenképpen kell tartalmaznia

- ismeretbővítő,
- gyakorlati, alkalmazói tapasztalatot biztosító és
- integráló szakaszt. Erősen javallt, hogy ez a szakasz egyszerre szolgálja magának a hallgatónak a saját tanulási folyamata tudatosítását és annak a rögzítését, hogy a közösségfejlesztési folyamatoknak mindig része a tapasztalatok tudatosítása.

Az aktív tanulás eszközeként az Aronson által mozaik módszernek nevezett eljárás javasolható, esetleg kettős csoportbontással: előbb a hallgatók párhuzamos csoportokban óráközi felkészüléssel és órai munkával dolgoznak fel egyes résztémákat, melyeknek kvázi szakértőiként utóbb tagjaivá válnak problémaközpontú – esetleg projekt- – gyakorlati tanulói csoportoknak, melyek az egyes csoporttagok tudásmozaikjai révén a nagyobb tematikus egység tanulásához illetve integráláshoz szükséges ismeretekkel rendelkeznek.

Páros és/vagy csoportos tanulási eszközökként javallt még dramatikus technikákat alkalmazva, helyzeteket szimulálva felkészülni: tárgyalástechnikák, tárgyalásvezetés, megállapodás.

Előbbiek részeként és önálló eszközként is alkalmazhatóak csoportos vitatechnikák. Például kidolgozottsága alapján kiváló a disputa módszer, az eredeti változatot érdemes úgy kiegészíteni, hogy a nem vitázó csoporttagok nem csak bírókként tevékenykednek, de megfigyelőkként is – pl. a Limbos (1985) által viták megfigyeléséhez ajánlott szempontsorral – és az egyes vitázók fogásait, megoldásait is reflektálja a csoport.

J.) A diákok tanulási tevékenysége

A hallgatóknak sok új ismerettel kell megismerkedniük – még akkor is, ha adott képzési program a modulnak csak egy kisebb részét öleli fel.

Aktív tanulási munkákra az I.) pontban kifejtetteken túl az integráló szakaszban is van lehetőség, különösen, ha érdemi gyakorlati tevékenység is része a programnak. A hallgatóknak mindenképpen az ismeretek alkalmazásának kompetenciájáig kell eljutniuk. Ennek ösztönzésének és ellenőrzésének eszközeként is a kurzust hallgatói esszé írásával javallt zárni, bármilyen keretben zajló képzés esetében. Az esszének semmiképpen nem leírónak kell lennie, hanem a folyamat eredményére kell koncentrálnia, továbbá azt kell elemezni, hogy az alkalmazott egyes eszközöknek, módszereknek milyen szerepe volt a hatás

elérésében. A dolgozatírónak reflektálnia kell saját tanulási folyamatát is a közösségfejlesztő szerephez kapcsolódóan.

K.) Tanárok tanulásirányítási módszerei: témák és metodika összefüggései

A fogalmak biztos kialakítása és a hatékony időfelhasználás érdekében tanulási segédlet biztosítása mellett tanári előadás javallott.

A folyamatok kialakítását, a csoportban történő tervezést és megvalósítást mindenképpen gyakorlati csoportmunkában érdemes tanulnia a hallgatóknak, ha más közösségi fejlesztő folyamathoz – és annak közösségfejlesztőjéhez – nem tudnak kapcsolódni a hallgatók, akkor akár magának a hallgatói csoportnak a fejlesztésén dolgozhatnak, tanulhatnak a hallgatók.

A tanárnak folyamatosan bemutatnia és alkalmazni kell olyan ösztönző technikákat, amiket a hallgatók maguk is alkalmazhatnak közösségfejlesztőként. A képzésben is érvényesíteni kell, hogy nagyon sok érvényes cselekvés adódhat egy helyzetben, viszont a tanárnak egyértelműen vissza kell jeleznie, ha bármilyen – pl. etikai, jogi – ok miatt nem választható irányba indulna a hallgató.

L.) Önellenőrzés: diák és tanár

Mint bemutattuk, a modulból képzett kurzusoknak erős és folyamatos önreflexió, csoportos és tanári visszajelzés mellett kell megvalósulnia.

M.) A modul tanulásának várható kimenetei, eredményei

A hallgatóknak áttekintésük alakul ki bonyolult, sokelemű folyamatok tervezéséről és szervezéséről, képesek a tevékenységekről kategóriákat alkotni, az egyes konkrét tevékenységeket kategóriába sorolni, célokhoz rendelni.

A hallgatók belsővé teszik az etikai értékeket, a helyzetek, tervek, tevékenységek folyamatos etikai, felelősségi, biztonsági és fenntarthatósági elemzése beépül gyakorlatukba.

A tárgy elméleti ismereteit alkalmazási szinten kell megtanulniuk.

Képessé válnak sok érdekelt alkotta mezőkben megérteni a szempontok sokféleségét és ennek okait, a szempontok közös pontjaiban felismerni és felmutatni az együttműködés alapjait.

A hallgatókban kialakul annak attitűdje, hogy közösségfejlesztőként folyamatosan kontrollálják önmagukat: szempontjaikat, cselekedeteiket ne sorolják a közösség és tagjai szempontjai és cselekedetei elé. Rögzíteniük kell, hogy saját munkáját nem egy feladat megoldásának eredményének színvonala minősíti, hanem az, hogy azt a feladatot hogyan – illetve mennyivel jobban – tudta megoldani az általuk segített közösség vagy annak tagja.

A hallgatónak a reprodukálás szintjét messze meghaladó mélységű ismereteket kell szerezniük: minden megszerzett ismeretüket alkalmazniuk is kell. Mivel a folyamatok tapasztalatainak tudatosításának támogatásához a közösségfejlesztő ismereteinek olyan mélységűnek kell lennie, hogy azokat tanítani is képes legyen. Sőt, képesnek kell lennie önállóan felismerni adott tapasztalatban megszületett új ismereteket is – természetesen ebbe a mélységbe hosszú és elmélyült munkával lehet eljutni, amit még a modulból esetleg kialakított tantárgycsoport kurzusainak elvégzésével sem automatikusan jut el a hallgató. Ellenben a képzésnek hozzá kell járulni a hallgató olyan szakmai képének kialakításához, ami az ilyen szintű elmélyülést tűzi ki céljául.

Kommunikációjában, mindenekelőtt a manipulációmentességben saját tevékenysége tudatos uralmáig kell eljutnia a hallgatónak.

A többféle csoportos munka saját élmény, megfigyelés és módszerek megismerése révén segíti a hallgató majdani munkavégzését sokszereplős térben.

Facilitátori tapasztalatok csak akkor tehet szert a hallgató, ha a modulból kialakított projektgyakorlaton (is) vesz részt illetve ha a modulból kialakított tantárgycsoport több tárgyát tanulja.

Ismer elemzési és tervezési eljárásokat, személyes tapasztalatot szerez ilyenek alkalmazásában.

N.) Értékelés: tanári, csoportos és önellenőrzés

A modulból alkotott felsőoktatási kurzusokat mindenképpen a tanulási folyamatuk elmélyítő, szintetizáló szakaszában járó hallgatók fogják tanulni, akikről feltételezhető, hogy pontosan tudják reflektálni saját munkájukat. Ezen kurzusok értékelési rendszereinek kialakításakor ezt a kompetenciát adottnak kell tekinteni. Az értékeléshez, önértékeléshez kapcsolódó kompetenciák fejlesztésénél azt kell célul tűzni, hogy az ismeretek alkalmazásában, tevékenységekben tudják önmagukat értékelni a hallgatók. És azon túl még nem is csak az önmaguk által közvetlenül elvégzett munkát, hanem a fejlesztett közösség, tagjai tevékenységét, az önmaguk által ahhoz adott személyes támogatást kell megtanulniuk értékelni. Ez egy új minősége a hallgatók önértékelésének, ezért nagy súlyt és támogatást kell rá helyezni. Folyamatosan, rövid ciklusokban visszajelzést kell adni a hallgatóknak és meg kell teremteni a csoportos visszajelzések és azok megvitatása lehetőségeit is. Látható, hogy a modulnak igen nagy szakmai képességfejlesztő funkciója is van. Ebből is következik, hogy sokféle visszajelzést kell adni, s ha tantárgycsoportot lehet kialakítani a modulból, akkor a szakmai képességek fejlesztésére koncentrálnó kurzus esetében 3 értékű értékelés ajánlott.

Zárthelyi dolgozat a bevezető ismeretek elsajátításának ellenőrzésére lehet alkalmas.

Erősen javallt a folyamatos órai munkát visszajelezni képes, az érdemjegybe nagy súlyt adó és a hallgatók számára világos ellenőrzési rendszer kialakítása. Mivel a hallgatói tevékenységek jelentős része csoportban történik, az oktató nehezen tudja megfigyelni a párhuzamosan – és a tanórák között is – dolgozó csoportokon belüli teljesítményeket, a

csoportok önértékelésének is szerepet kell adni. A tanár számára nehézséget jelent ennek súlyának beállítása az összesített értékelésben, úgy hogy valódi értékelés történjen, se a közömbösség, se a hallgató közötti összetartás ne vezessen értékelés nélküli egyenmű (jeles) minősítésre.

Az egyes elemek ajánlott súlya az értékelésben:

- fogalmak, alapismeretek elsajátítását ellenőrző zárthelyi dolgozat: aláírási feltétel,
- egyéni folyamatos felkészülés, kidolgozás 30%,
- gyakorlati csoportos tevékenység 40%,
- záró esszé és megvédése 30%.

Az egyes érdemjegyekhez rendelni javasolt teljesítményszázalék:

- jeles 90%-tól
- jó 80-89%.
- közepes 70-79%,
- elégséges 60-69%,
- elégtelen 0-59%, vagy bármely elemnél 50% alatti teljesítmény.

A nem formális képzésekben alapvetően a képzési napok – és azokon belül a nagyobb egységek – végén érdemes reflektív-értékelő köröket beiktatni, mind az oktató, mind a csoport egésze és egyes tagjai számára szolgáló visszajelzések, továbbá önreflexiók számára helyet adva. Mindezen célokra ajánlható facilitáló eszközök a csoportmunkához kidolgozott illetve azok mintájára az oktató által kidolgozott értékelő gyakorlatok.

Források:

- ***nyomtatott alapú (kötelező, választható, tanári szakirodalom, szépirodalom)***

Bakcsi Gyula-Balaton Károly-Dobák Miklós-Máriás Antal (1991): Vezetés-szervezés I-II. Aula, Budapest,

Csepeli György (2006): Szociálpszichológia, Osiris, Budapest,

Hewstone, Miles és Stroebe, Wolfgang (szerkesztők) (2007): Szociálpszichológia : európai szemszögből, Akadémia Kiadó, Budapest,

Hobbs, Peter (2011): Projektmenedzsment, Scolar, Budapest,

Limbos, Edouard (1985): Kulturális és szabadidős csoportok animálása. Népművelési Intézet, Budapest

http://www.kka.hu/_Kozossegi_Adattar/Azadatt.nsf/02001425b1246fe38525664000665c75/04df986e8fb3e84cc12568860004c13d?OpenDocument

Lockyer, Keith Gerald (2000): Projektmenedzsment és hálós tervezési technikák, Kossuth Könyvkiadó, Budapest,

Mérei Ferenc (2001): Közösségek rejtett hálózata – szociometriai értelmezés. Osiris Kiadó. Budapest

Perlmann, Robert-Gurin, Arnold (1993): Közösségszervezés és társadalmi tervezés. Közösségfejlesztők Egyesülete, Budapest

Perrow, Charles (2002): Szervezetszociológia. Osiris Kiadó, Budapest,

Rosati, Angela (1997): Adománygyűjtési technikák itthon és külföldön, NIOK, Budapest,

Vercseg Ilona (2011). Közösség és részvétel. A közösségfejlesztés és a közösségi munka gyakorlatának elmélete. Hilscher Rezső Szociálpolitikai Egyesület, Budapest

Varga A. Tamás és Vercseg Ilona (1998): Közösségfejlesztés. Magyar Művelődési Intézet. Budapest

- ***elektronikus.***

Hunya Márta (szerkesztő) (1998): A disputa program. Soros Alapítvány, Budapest
http://www.kka.hu/_062568aa00708a67.nsf/0/ad6afc45d0feca90c12571aa003126bf?OpenDocument&Highlight=0,disputa